

Галицька-Дідух Т.В.

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефана

ВОЄННІ ЗЛОЧИНИ РОСІЙСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ В БУЧІ І БОРОДЯНЦІ 2022 Р.: ІСТОРИЧНА РЕТРОСПЕКТИВА

У статті надано історичний екскурс у питання воєнних злочинів російської федерації в Бучі і Бородянці 2022 року. Було описано основні події днів окупації цих українських міст, визначено головних винуватців злочинів, як з військових російської федерації, так і зі складу політичних очільників та пропагандистів. Також згадано наслідки, головним з яких є звинувачення військового та політичного керівництва російської федерації у реалізації політики геноциду проти народу України.

Основний акцент статті зроблено на пропозиції механізмів, що допоможуть притягнути злочинців до відповідальності, а це, своєю чергою, дасть можливість запобігти здійсненню подібних воєнних злочинів у майбутньому.

В ході дослідження вперше висвітлено і проаналізовано діяльність Міжнародного кримінального суду щодо воєнних злочинів і злочинів проти людства, які сталися в Україні в контексті масових вбивств у Бучі і Бородянці, здійснених збройними силами російської федерації у період з початку березня і до початку квітня 2022 року.

Відображено контекст та умови, в яких відбувались воєнні злочини, і конкретно розписано види скоєних злочинів та проведено їх класифікацію.

Показано роль висвітлення воєнних злочинів у Бучі і Бородянці для російсько-української війни та визначено основні позиції ключових сторін щодо цих подій (України, російської федерації, Сполучених Штатів Америки, Організації Об'єднаних Націй, Європейського Союзу, Китаю, Північноатлантичного альянсу).

У статті розглянуто матеріали з місць скоєння воєнних злочинів проти мирного населення, такі як: супутникові знімки Бучі під час окупації її військами російської федерації, фото та відео з Бучі й Бородянки, інтерв'ю з місцевими жителями, записи з камер спостереження та свідчення очевидців, розслідування засобів масової інформації. Все це дозволяє спростувати основні тези російської пропаганди про «інсценування» та «провокації» української влади в Бучі і Бородянці.

Вивчені факти доводять маніпулятивну основу заяв представників російської федерації та правдивість тверджень про звірства збройних сил російської федерації в Бучі і Бородянці, що виражені у вигляді масової різанини мирних мешканців, численних згвалтувань, мародерства та знищення житлових будинків.

Ключові слова: злочин, геноцид, мирні мешканці, масове вбивство, суд, пропаганда, військові формування, окупація, російсько-українська війна.

Постановка проблеми. Вже з самого початку російсько-української війни українці потерпали від численних злочинів російської федерації. Одним із найбільш кричущих випадків стало викрадення і вбивство депутата Горлівської міської ради Володимира Рибачка, що було здійснене 17 квітня 2014 року громадянами рф Ігорем Безлером та Ігорем Стрелковим [1]. Однак тоді кремлівська пропаганда переконувала світову громадськість, що війна на сході України є «громадянською» [2], використовуючи при цьому гібридні методи впливу. Після повномасштабного вторгнення рф на територію України у лютому 2022 року у повному масштабі вияви-

лася агресивна природа путінського режиму, що має активну підтримку більшості населення цієї країни [3].

Численні злочини регулярних військових формувань рф спричинили вихід війни зовсім на новий рівень та сприяли процесу осмислення елітами і населенням країн-союзників України дій путінського режиму щодо українців як актив геноциду, що потребують розслідування та притягнення винних до відповідальності. Особливо знаковими стали масові вбивства мирних мешканців Бучі і Бородянки під час їх окупації збройними силами російської федерації у період з початку березня і до початку квітня 2022 року.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання воєнних злочинів російської федерації в Бучі і Бородянці 2022 року було предметом розгляду українських та іноземних дослідників. Із вітчизняних вчених це питання розглядали Г. Щигельська, Н. Перець, І. Коваль, І. Ревак та В. Ліжниченко.

У спільному дослідженні Г. Щигельської та Н. Перця розглянуто питання воєнних злочинів росії проти цивільного населення у Київській області. Висновком дослідження є визначення російських воєнних злочинів у Київській області настільки шокуючими, що державами ЄС буде використано принцип універсальної юрисдикції [4].

Стаття І. Коваль та І. Ревак містить дослідження класифікації воєнних злочинів та особливостей їх розслідування в Україні й згадки про звірства російських окупантів у Бучі Київської області, які фіксували українські силові структури та органи влади після звільнення містечка на початку квітня 2022 року [5].

В. Ліжниченко у своїй роботі, присвяченій темі ознак міжнародних злочинів у подіях воєнного періоду в Україні, зазначає, що увагу світової спільноти привернули факти знаходження масових поховань на територіях, звільнених від окупації, зокрема у таких містах, як Буча, Ірпінь, Ізюм та інші [6].

Із закордонних дослідників питання воєнних злочинів російської федерації в Бучі і Бородянці можна пригадати С. Gall та D. L. R. Tchobo.

Темою дослідження С. Gall стала діяльність солдатів 64-ї окремої мотострілецької бригади росії в Бучі. Результатами проведеного дослідження став докладний графік скоєння злочинів членами цього військового формування під час окупації міста [7].

У науковій праці американського доктора юридичних наук D. L. R. Tchobo розглянуто питання визнання злочинів військ рф у Бучі як актів геноциду, воєнних злочинів та злочинів проти людяності. В ході роботи він дійшов висновку, що масове вбивство в Бучі не є актом геноциду у його класичному вигляді, але може вважатися воєнним злочином та злочином проти людяності [8].

Проаналізувавши матеріали, які на сьогодні є у відкритому доступі (щоденні синтетичні огляди Інституту вивчення війни, щомісячники «Воєнно-історичного опису російсько-української війни», спогади з віртуального музею російської агресії, журналістські розслідування ін. [9; 10]), можна дійти висновку, що тема воєнних злочинів російської федерації в Бучі і Бородянці є доволі акту-

альною, оскільки викликає інтерес у вітчизняних та іноземних дослідників. Однак у розглянутих дослідженнях не згадано низку важливих питань, а саме: основні події днів окупації та їх історичний контекст, головні винуватці злочинів із політичного керівництва та пропагандистів, діяльність Міжнародного кримінального суду щодо воєнних злочинів і злочинів проти людства, які сталися в Україні в контексті масових вбивств у Бучі і Бородянці, та матеріали з місць скоєння воєнних злочинів проти мирного населення.

Постановка завдання. Хоч порушену проблему і досліджували доволі широко, але все ж існує потреба продовження її огляду через здійснення військами рф уже нових воєнних злочинів, що вимагає розуміння основних аспектів попередніх, таких як у Бучі та Бородянці у 2022 році.

Все це зумовило обрати **метою статті** дослідження аспектів та наслідків воєнних злочинів російської федерації в Бучі і Бородянці у 2022 році.

Так, задля досягнення обраної мети статті виконано низку завдань:

- проведено історичний екскурс у питання воєнних злочинів російської федерації в Бучі і Бородянці 2022 року: основні події днів окупації, винуватці злочинів, наслідки;

- надано власні пропозиції механізмів, що допоможуть притягнути злочинців до відповідальності;

- висвітлено і проаналізовано діяльність Міжнародного кримінального суду щодо воєнних злочинів і злочинів проти людства, скоєних у Бучі і Бородянці;

- показано роль висвітлення воєнних злочинів у Бучі і Бородянці для російсько-української війни;

- розглянуто матеріали з місць скоєння воєнних злочинів проти мирного населення.

Виклад основного матеріалу. Окупація Бучі почалась 25 лютого 2022 року з проникнення туди диверсійно-розвідувальної групи рф, яку зразу ж було знищено [11]. Колона підрозділів ОМОНу та СОБРу з Кемеровської області відокремилася від сил вторгнення та наступала на Київ без підтримки. Під час проходження через Бучу колона потрапила в засідку біля мосту через річку Ірпінь і була повністю знищена. З 80 солдатів колони вижили лише троє [12].

Вже 27 лютого 2022 року відбулись обстріли міста артилерією, що спричинило серйозні пошкодження інфраструктури міста й відключення води, припинення постачання газу та електроенергії в будинки жителів Бучі [13]. Складною була ситуація із забезпеченням продуктами та ліками.

Першим загиблим мирним жителем Бучі, від прямих вогню військ РФ, став автомобіліст, що проїхав біля пам'ятника воїну-інтернаціоналісту, його пасажиром було поранено [14]. Українські війська зруйнували міст, що з'єднує Бучу та Ірпінь, для блокування сухопутних сил РФ у Бучі. Згідно з інформацією О. Арестовича та А. Геращенко, жителі міста активно брали участь у боях проти загарбників та атакували техніку російських окупантів [15]. О. Данілов, секретар РНБО України, попереджав мешканців Бучі про майбутню провокацію росіян із псевдоевакуацією, щоб зайти в Київ, прикрившись автобусами з мирними жителями [16]. 28 лютого відбулось знищення колони російських військ, результати чого показав міський голова Бучі на знятому ним відео.

На початку березня 2022 року інтенсивність боїв зменшилась і українська влада змогла відправляти мешканцям Бучі гуманітарну допомогу [17]. В місті далі відбувались вуличні бої з кадіровцями. 4 березня війська РФ увійшли в Бучу з боку Ворзеля, але місто захопити повністю не змогли [18]. З 6 березня окупаційні сили послали артилерійські обстріли міста і вбили багато мирних мешканців, а інших загнали у підвали, заблокувавши для них отримання гуманітарної допомоги. Місцеве населення почало повідомляти про акти розстрілів [19]. РФ значно наростила свої військові сили в районі Бучі.

Пізніше, 8 березня, російські окупанти на обмежений час дозволили мирним жителям вийти на вулицю, щоб забрати тіла загиблих та приготувати їжу. У місті не було електрики, оскільки російські війська утримували всі електричні підстанції [20]. 9 березня 2022 року українські війська провели масштабну евакуацію у всій Київській області, в тому числі в Бучі. У Київській області було евакуйовано до 20 тисяч мирних мешканців.

Найжахливіший етап окупації Бучі розпочався 12 березня 2022 року, коли Бучанська міськрада оголосила про повний контроль міста російськими військами. Командування російських військ заборонило мешканцям міста залишати свої будинки, почались масові вбивства цивільних [21]. В Бучі дитячий табір «Променистий» став катівнею, де людей катували в підвалі та розстрілювали, і на перехресті вулиці Вокзальної, де також масово стратили українців [22]. 13 березня жителі Бучі поховали 67 людей у братській могилі біля церкви (рис. 1).

Причиною загибелі цих людей стала російська артилерія, а деякі тіла не вдалося ідентифікувати [24]. Були помічені факти мародерства, здій-

Рис. 1. Екзумація тіл з братської могили біля церкви у Бучі

Джерело: [23]

снені підрозділами збройних сил РФ. 15 березня російські війська зайняли мерію та захопили працівників, уже наступного дня їх звільнили [25]. 31 березня Інститут вивчення війни повідомив, що Буча була повністю відвойована у російських військ [26].

Наслідком окупації Бучі стали воєнні злочини та злочини проти людяності, вчинені військами РФ. Основними видами злочинів були такі: масові вбивства; поранення; катування; мародерство; зґвалтування; пошкодження або знищення об'єктів цивільної інфраструктури; викрадення і примусова депортація людей в тому числі дітей; відмова чи позбавлення доступу до медичної допомоги ін.

Після деокупації Бучі були виявлені докази воєнних злочинів військ РФ (табл. 1).

Згідно з даними українського уряду, в Бучі загинуло 458 мирних мешканців [30], Управління Верховного комісара ООН з прав людини заявило про 178 загиблих.

У Бородянці загинуло 162 особи, а 28 – зникли безвісти. Найбільше серед загиблих молоді, а основні причини загибелі – постріл у голову, як і в Бучі [31]. Картина воєнних злочинів майже не відрізняється від дій в Бучі: катування та вбивства цивільних, зґвалтування, руйнування житла, пограбування жителів і їхніх будинків. У Київській області відкрили близько 1300 кримінальних проваджень, які стосуються воєнних злочинів РФ.

Виконавцями злочинів у Бородянці було визнано військовослужбовців 234-го десантно-штурмового полку та їхніх командирів генерала Олександра Чайка й Володимира Кравченка [32; 33]. Також Бородянку окупувала 36-та окрема мотострілецька бригада (Борзя),

Докази воєнних злочинів військ РФ у Бучі

Назва злочину	Доказ
Поранення, катування або вбивство цивільної особи	З братської могили, розташованої поблизу церкви Андрія Первозванного, було ексгумовано 116 тіл. Всього, за повідомленням працівника місцевої ритуальної служби Сергія Матюка, за період окупації волонтери поховали близько 200 людей, тіла яких знайшли на вулицях. Більшість загиблих становили чоловіки. Майже всі мали кульові поранення, при цьому близько 50 тіл мали зв'язані руки та сліди тортур. За словами Євгена Спіріна, 85% загиблих у Бучі зі слідами катувань. Під час проведення слідчих дій в Бородянці, яку звільнили від російських окупантів, правоохоронці виявили 9 поховань. Пілот цивільної авіації, мешканець Бучі Антон Кирик свідчив: «Мене вивели, поставили на коліна перед стіною. Все це супроводжувалося биттям, штирканням дулом в тіло, биттям прикладами, по ребрах, багато».
Сексуальне насильство	19 лютого 2023 року Генеральний прокурор Андрій Костін у Мюнхені провів зустріч з депутаткою парламенту Великої Британії Алісією Кернс. Мова йшла і про сексуальне насильство на територіях, які були тимчасово окупованими рашистами, в тому числі міста Буча, Ірпінь, Бородянка. Постраждали жінки, чоловіки, діти, літні люди віком від 4 до 85 років. Уповноважена Верховної ради з прав людини Людмила Денісова повідомила, що під час окупації в підвалі одного з будинків в Бучі російські окупанти систематично гвалтували близько 25 дівчат і жінок у віці від 14 до 24 років. Дев'ять з них завагітніли.
Незаконне утримання цивільної особи	Свідки повідомляли про незаконне утримання місцевих мешканців у підвалах і погребях в м. Буча. Спроби вийти з укриття в пошуках провізії часто завершувалися розстрілами. Відбувалися незаконні арешти чоловіків призовного віку.
Викрадення і примусова депортація людей в тому числі дітей	8 квітня 2022 р. уповноважена Верховної Ради України з прав людини Людмила Денісова повідомила, що російські військові викрали понад 120 тис. українських дітей. Мешканець Бучі Євген Міщенко свідчив про примусове вивезення місцевих до Білорусі.
Недотримання правил поводження з військовополоненими	Двоє українських військових із слідами катувань виявлено в Бучі.
Мародерство	42-річний Валерій Юрченко свідчив, що російські військовослужбовці вилучали мобільні телефони та комп'ютери. 66-річний Володимир Шепітько повідомив про те, що після того, як росіяни пішли, виявив будинок розграбованим, заваленим сміттям і пивними пляшками.
Використання військової техніки в житлових кварталах	Безладна стрілянина росіян із будь-якого приводу становила додаткову загрозу для цивільних. Так, 5.03.2022 на вулиці Яблунська росіяни застрелили Володимира Рубайла, який тікав від них із 9-річною дівчинкою.
Насилля щодо медичного персоналу	Антон Довгопол – головний лікар Ірпінської центральної міської лікарні, який під час окупації перебував у Бучі, згодом свідчив про те, що росіяни забороняли евакуювати лікарняний персонал.
Відмова чи позбавлення доступу до медичної допомоги	У результаті експертиз було доведено, що шестеро жертв – пацієнтів з будинку для літніх людей, померло від голоду, холоду та відсутності ліків і лікарів, серед іншого.
Пошкодження або знищення об'єктів цивільної інфраструктури. Руйнування населених пунктів, яке не має воєнної необхідності	За офіційними даними у Бучі було пошкоджено або зруйновано 1735 об'єктів житлового фонду, з яких 236 багатоквартирних будинків (1 будинок зруйновано повністю та 235 пошкоджено) та 1499 індивідуальних садибних будинків (136 повністю зруйновані та 1363 частково). Бородянка, яка не мала жодних військових об'єктів, перетворилася на суцільні руїни: з 29 багатоповерхівок 8 знищені повністю, ще 21 мали значні пошкодження. За даними прокуратури Київської області та генпрокурора України Ірини Венедіктової, в Бородянці, крім авіабомб ФАБ-250, застосовували реактивні системи залпового вогню «Смерч» та «Ураган».
Руйнування пам'яток культури, творів мистецтва, релігійних об'єктів, навчальних закладів	Російські військові використовували школу №3 та житловий комплекс за нею у Бучі для мінометних позицій. Свідки повідомляли, що росіяни свою броньовану техніку ставили в житлових районах, руйнуючи паркани, сади і т.п.
Умисне завдання удару по персоналу, транспорту, обладнанню, пов'язаному з наданням гуманітарної допомоги	З березня група рятувальників ДСНС почала розбирати завали, але була обстріляна. Наступного дня ситуація повторилося.

Джерело: зроблено на основі [22; 27; 28; 29]

а Бучу – 64-та окрема мотострілецька бригада (Хабаровський край), яку підозрюють у скоєнні масових вбивств в Андріївці Бучанського району. За словами військових, командири наказували їм вбивати мирних жителів, солдати бригади займались мародерством [34].

Збройні сили України у квітні 2022 р. практично повністю знищили особовий склад 64-ї окремої мотострілецької бригади та завдали значних втрат карателям із 36-ї мотострілецької бригади.

Перш за все відповідальність за воєнні злочини в Бучі і Бородянці лежить на в.путіні як на верховному головнокомандувачі збройних сил російської федерації, а також на членах ради федерації рф, оскільки вони дали дозвіл путіну на введення російських військ на територію України.

18 квітня 2022 року путін присвоїв 64-ій окремій мотострілецькій бригаді почесне звання «гвардійської», що можна назвати нагородою за воєнні злочини в Бучі. Також деякі кремлівські пропагандисти лякали країни Європи повторенням вже там воєнних злочинів, подібних до тих, що сталися у Бучі [35].

Наслідки воєнних злочинів російської федерації в Бучі і Бородянці 2022 року були такі:

- посилення санкцій проти рф;
- зміна громадської думки: опитування показали, що українці не готові торгувати безпекою України й відмовлятися від вступу до НАТО;
- надання Україні великої кількості озброєння країнами-членами НАТО;
- відмова від підписання «Стамбульської угоди»;
- єднання українців навколо ідеї боротьби проти окупації територій України військами рф;
- зміна експертної думки політиків ЄС та США.

Одним із головних доказів воєнних злочинів рф у Бучі і Бородянці стали супутникові знімки з тілами у Бучі до деокупації [36] (рис. 2).

Після оприлюднених фото з міста міноборони росії заявило, що Україна влаштувала провокацію, а тіла на вулицях з'явилися лише після деокупації [38].

Позиції щодо різанини в Бучі і Бородянці України, російської федерації, Сполучених Штатів Америки, Організації Об'єднаних Націй, Європейського Союзу, Китаю, Об'єднаного Королівства, Північноатлантичного альянсу наведені у таблиці 2.

Вже 14 квітня 2022 року прокурор Міжнародного кримінального суду Карім Хан відвідав Бучу та

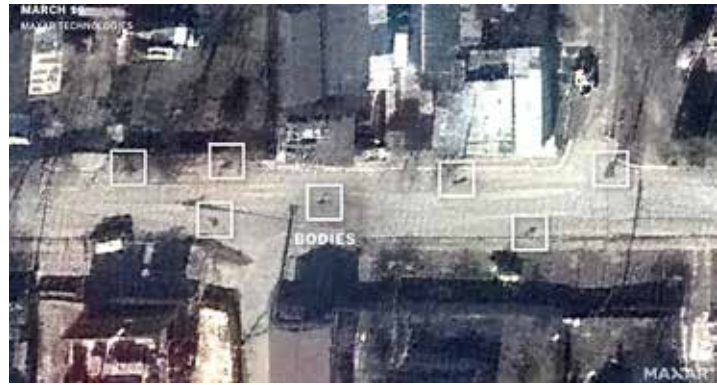

Рис. 2. Супутникові знімки Бучі 5 квітня 2022 року

Джерело: [37]

Бородянку. Після побаченого на Київщині він заявив, що Україна є місцем злочину. Карім Хан повторив, що його група має достатні підстави вважати, що в Україні було справді скоєно воєнні злочини.

Також він спростував заяви представників рф, що свідчення злочинів у Бучі та Бородянці – це нібито «імітація» [39]. Як відомо, воєнні злочини не мають терміну давності й відповідальні за них мають постати перед судом.

Багато хто з світових політиків відвідали Бучу, Бородянку та Ірпінь. Зокрема, Міхал Мартін, Педро Санчес, Марк Рютте, Метте Фредеріксен та ін.

14 липня 2022 року в Гаазі відбулася Міжнародна конференція щодо притягнення рф до відповідальності за злочини, скоєні на території України.

Конференція була першою масштабною подією, де обговорювали подальшу спільну роботу України та партнерів щодо пошуку нових механізмів засудження воєнних злочинів. Пріоритетними були визначені напрями збору доказів та координації роботи.

17 березня 2023 року видали ордери на арешт президента росії володимира путіна та російської дитячої омбудсменки марії львової-белової [40].

А вже 23 березня 2023 року у будівлі Міжнародного кримінального суду підписали угоду про відкриття польового Офісу прокурора МКС в Україні.

Крім того, у липні у Гаазі розпочав роботу Міжнародний центр з розслідування вторгнення росії в Україну [41].

34 правозахисних організацій України започаткували Коаліцію документування воєнних злочинів: «Розірвати коло безкарності за воєнні злочини росії»; коаліція правозахисних організацій «Україна. 5 ранку», Truth Hounds, Центр прав людини ZMINA, «Антикорупційний штаб», «Свідок» [42].

Рекомендовано задіяти такі механізми, що допоможуть притягнути злочинців до відповідальності:

Позиції ключових сторін війни щодо воєнних злочинів військ РФ у Бучі і Бородянці

№	Назва країни або організації	Позиція
1	Україна	Президент України Володимир Зеленський, виступаючи перед Радою Безпеки ООН 5 квітня 2022 року, заявив: «Масові вбивства в Бучі – лише один із багатьох прикладів дій окупантів на нашій землі протягом 41 дня. Є ще багато інших місць, про які світу доведеться дізнатися: Маріуполь, Харків, Чернігів, Охтирка, Бородянка та десятки інших українських громад, кожна з яких – як Буча» (https://www.president.gov.ua/news/vistup-prezidenta-ukrayini-na-zasidanni-radi-bezpeki-oon-74121)
2	РФ	Міністр закордонних справ Сергій Лавров розкритикував звинувачення й назвав різанину фейковою атакою, пресекретар президента Росії Дмитро Песков заявив, що відео різанини в Бучі були постановкою, яку поширює «київський режим». Слідчий комітет Росії відкрив розслідування поширення «дезінформації» щодо масового вбивства в Бучі (https://www.understandingwar.org/sites/default/files/Ukraine%20Invasion%20Update%202022.pdf)
3	США	Ентоні Блінкен пообіцяв, що США приєднаються до своїх союзників у документуванні звірств, щоб притягнути винних до відповідальності (https://ti-ukraine.org/news/reaktsiya-svitu-na-zvirstva-rosiyan-u-buchi/).
4	ООН	Генеральний секретар Антоніу Гутерріш заявив, що він глибоко шокований зображеннями мирних жителів, убитих у Бучі. Важливо, щоб незалежне розслідування призвело до ефективної відповідальності (https://www.ukrinform.ua/rubric-politics/3447726-gensek-oon-sokovanij-vbivstvami-u-buci-j-vistupae-za-pokaranna-vinuvatciv.html).
5	ЄС	Президент Ради ЄС Шарль Мішель заявив, що він шокований світлинами звірств російської армії в Києві, і пообіцяв, що ЄС допоможе Україні та правозахисним групам зібрати докази для використання в міжнародних судах (https://www.radiosvoboda.org/a/news-eu-rosia-zvirstva-bucha/31783590.html).
6	Китай	Постійний представник Китайської Народної Республіки при ООН Чжан Цзюнь на засіданні Ради Безпеки ООН назвав звіти та зображення загиблих мирних жителів у Бучі тривожними (https://aucc.org.ua/najshvidshe-pripinennja-vognju-v-ukraini-ie-silnim-bazhannjam-kitaju-postijnij-predstavnik-knr/).
7	НАТО	Генеральний секретар Єнс Столтенберг сказав, що це жахливо і абсолютно неприйнятно, коли цивільні особи стають цілями та їх вбивають (https://susplne.media/224798-gensek-nato-stoltenberg-prokomentuvav-tragediu-v-buchi/).

Джерело: власна розробка автора

- ратифікація Римського статуту;
- поглиблення співпраці Генеральної прокуратури України і Міжнародного кримінального суду;
- залучення незалежних вітчизняних та іноземних експертів;
- внесення змін до законів, створення окремих інституційних спроможностей для подальшого ефективного здійснення розслідування воєнних злочинів, зокрема, створення судових органів, окремих палат тощо зі спеціалізованою юрисдикцією щодо воєнних злочинів);
- проведення попередніх судових процесів в українських судах із судом присяжних ін.

Висновки. У дослідженні було проведено історичний екскурс у питання воєнних злочинів російської федерації в Бучі і Бородянці 2022 року, що допоміг виявити винних, основні докази злочинів та їх наслідки для російсько-української війни. Доведено, що під час окупації Бучі і Бородянки рівень цинізму і жорстокості військовослужбовців РФ продемонстрував не тільки відсутність мораль-

них стандартів, але й засвідчив тоталітарну суть путінського режиму, оскільки російська армія є його органічною складовою.

Толерування вбивств, катувань, звалтувань, мародерства та ін. воєнних злочинів з боку вищого військово-політичного керівництва свідчить про злочинну суть правлячого в Росії політичного режиму. Вбивства цивільного населення спрямовані на ліквідацію української ідентичності. Українські органи влади, а також громадські організації разом із міжнародними структурами продовжують роботу з документування і фіксації воєнних злочинів, вчинених збройними силами РФ у містах Буча та Бородянка. Питання засудження як керівництва РФ, так і російських військових, є одним з найважливіших завдань України разом з її міжнародними партнерами.

Запропоновані механізми, що допоможуть притягнути злочинців до відповідальності, а це, своєю чергою, дасть можливість запобігти здійсненню подібних воєнних злочинів у майбутньому.

Перспектива подальших досліджень лежить у напрямку огляду злочинів військ РФ у інших містах та селищах Київської області у перші тижні повномасштабного вторгнення. Дослідження злочинів військ РФ дозволить створити точну базу даних із повним переліком воєнних злочинців, що, своєю чергою, дасть можливість притягнути винних до відповідальності за допомогою механізмів Міжнародного кримінального суду.

Список літератури:

1. Рибак Володимир Іванович. *Книга Пам'яті полеглих за Україну*. URL: <https://memorybook.org.ua/20/rybakvol.htm> (дата звернення: 18.03.2024).
2. Протистояння на Сході України – не громадянська війна. *Camera di Commercio Italiana Per l'Ucraina*. URL: <https://www.ccipu.org/ua/news/protistoyannya-na-shodi-ukraini-ne-gromadyansyka-viyna> (дата звернення: 18.03.2024).
3. Кондраченко О., Литовченко В. Рівень суспільної підтримки путінського режиму на тлі війни Російської Федерації проти України. 2023. *Acta de Historia & Politica : Saeculum XXI*. 2023. № 6. С. 26–39. URL: <https://dspace.chmnu.edu.ua/jspui/handle/123456789/1166> (дата звернення: 18.03.2024).
4. Щигельська Г., Перець Н. Воєнні злочини Росії проти цивільного населення у Київській області. *Воєнні конфлікти та техногенні катастрофи: історичні та психологічні наслідки*: збірник тез II Міжнародної наукової конференції (м. Тернопіль, 21–22 квітня 2022 р.). Тернопіль, 2022. С. 67–69. URL: https://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/lib/37887/2/MCTD_2022_Shchylhelska_H-Russian_war_crimes_against_67-69.pdf (дата звернення: 18.03.2024).
5. Коваль І. І., Ревак І. О. Класифікація воєнних злочинів та особливості їх розслідування в Україні. *Конституційні права і свободи людини та громадянина в умовах війни та післявоєнний період*: матеріали наукового семінару (м. Львів, 23 черв. 2022 р.). Львів: ЛьвДУВС, 2023. С. 94–97. URL: https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/5858/1/23_06_2023.pdf#page=94 (дата звернення: 18.03.2024).
6. Ліжниченко В. О., Шульженко А. В. Ознаки міжнародних злочинів в подіях воєнного періоду в Україні. *Матеріали Всеукраїнської наукової конференції студентів і аспірантів, присвяченої Міжнародному дню студента* (м. Суми, 14–18 лист. 2022 р.). Суми, 2022. С. 391. URL: https://agro.snau.edu.ua/wp-content/uploads/2023/01/%D1%82%D0%B5%D0%B7%D0%B8_%D0%9B%D0%98%D0%A1%D0%A2%D0%9E%D0%9F%D0%90%D0%94_2022_compressed.pdf#page=391 (дата звернення: 18.03.2024).
7. Gall C. 'Such bad guys will come': How one Russian brigade terrorized Bucha. *The New York Times*. 2022. May 22. URL: <https://www.nytimes.com/2022/05/22/world/europe/ukraine-bucha-war-crimes-russia.html> (дата звернення: 18.03.2024).
8. Tchobo D. L. R. Potential international crimes in Ukraine: should atrocities in Bucha be classified as genocide, war crimes, or crimes against humanity? *Law & Safety*. 2022. No. 2 (85). P. 13–20. DOI: <https://doi.org/10.32631/pb.2022.2.01> (дата звернення: 18.03.2024).
9. Рік війни за свободу: Воєнно-історичний нарис російсько-української війни (24.02.2022–24.02.2023) у чотирьох книгах. Книга I / Апарат Головнокомандувача Збройних Сил України, Генеральний штаб Збройних Сил України та Центр досліджень воєнної історії Збройних Сил України. Київ: Видавництво Ліра-К, 2023. 270 с.; Воєнно-історичний опис російсько-української війни: в 21 вип. / Міністерство оборони України, Апарат Головнокомандувача Збройних Сил України, Генеральний штаб Збройних Сил України та Центр досліджень воєнної історії Збройних Сил України. Київ: [б. в.], 2022. Вип. 2: Квітень 2022 року. 148 с.; Віртуальний музей російської агресії <https://rusaggression.gov.ua/ua/home.html>. (дата звернення: 23.04.2024); Платформа пам'яті «Меморіал». <https://www.victims.memorial> (дата звернення: 23.04.2024).
10. Подібна Є. Міста живих, міста мертвих. Історії з війни у Бучі та Ірпені. К., 2023. 224 с.
11. Робейко О. У Бучі та Гостомелі точаться бої. *УНІАН*. URL: <https://www.unian.ua/war/u-buchi-ta-gostomeli-tochatsya-boji-novini-vtorgnennya-rosiji-v-ukrajinu-11718343.html> (дата звернення: 18.03.2024).
12. Mcmillan T. Know no mercy: The Russian cops who tried to storm Kyiv by themselves. *The Debrief*. URL: <https://thedebrief.org/know-no-mercy-the-russian-cops-who-tried-to-storm-kyiv-by-themselves/> (дата звернення: 18.03.2024).
13. Немає води та зв'язку: жителі Бучі розповіли про ситуацію у місті після обстрілів. *TCH.ua*. URL: <https://tsn.ua/ukrayina/nemaye-vodi-ta-zv-yazku-zhiteli-buchi-rozpovili-pro-situaciyu-u-misti-pislya-obstriliv-1992310.html> (дата звернення: 18.03.2024).
14. Лисичкіна Л. Буча є Буча. Як російські окупанти вступили в бій з пам'ятником афганцям. *Великий Київ*. URL: <https://bigkyiv.com.ua/bucha-ye-bucha-yak-rosijski-okupanty-vstupyly-v-bij-z-pamyatnykom-afganczyam/> (дата звернення: 18.03.2024).
15. Мешканці Бучі спалили коктейлями Молотова два російських БМД – Арестович. *NV NEW VOICE УКРАЇНА*. URL: <https://nv.ua/ukr/ukraine/events/rosiyski-viyskovi-namagalisya-prorvatisya-v-irpin-ataku-vidbito-50220529.html> (дата звернення: 18.03.2024).

16. Влада не проводить евакуацію з Бучі. «Не сідайте в автобуси» – секретар РНБО. *Радіо Свобода*. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/news-danilov-bucha-evakuatsiya/31726576.html> (дата звернення: 18.03.2024).
17. Орлова В. Київ відправив гуманітарну допомогу в місто Буча на підступах столиці. *УНІАН*. URL: <https://www.unian.ua/war/kijiv-vidpraviv-gumanitarnu-dopomogu-v-misto-bucha-na-pidstupah-stolici-novini-vtorgnennya-rosiji-v-ukrajinu-11725531.html> (дата звернення: 18.03.2024).
18. Чому Буча й Ірпінь стали «Донецьким аеропортом» біля Києва. *BBC News Україна*. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/features-60747432> (дата звернення: 18.03.2024).
19. Балачук І. Ворог нещадно обстрілює Бучу, убиває навіть дітей, місто в облозі – міська рада. *Українська правда*. URL: <https://www.pravda.com.ua/news/2022/03/6/7328710/> (дата звернення: 18.03.2024).
20. Васьків О. Буча знову була під масованим артобстрілом. *24 Канал*. URL: https://24tv.ua/bucha-znovu-bula-pid-masovanim-artobstrilom_n1895902 (дата звернення: 18.03.2024).
21. Калатур А. Налякані і деморалізовані: депутатка з Бучі розповіла про моральний стан загарбників міста. *Українська правда*. URL: <https://www.pravda.com.ua/news/2022/03/12/7330600/> (дата звернення: 18.03.2024).
22. Подібна Є. Міста живих, міста мертвих. Історії з війни у Бучі та Ірпені. К., 2023. С.27.
23. Ексгумація тіл із братської могили біля церкви Святого Апостола Андрія Первозваного (Буча) 8 квітня 2022 року., 2022. *Wikimedia Commons*. URL: [https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/9/94/Bucha_after_Russian_occupation_\(07\).jpg](https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/9/94/Bucha_after_Russian_occupation_(07).jpg) (дата звернення: 27.03.2024).
24. Peter L. Mass graves in Ukraine: Battered cities are digging makeshift burial sites. *BBC*. URL: <https://www.bbc.com/news/world-europe-60729206> (дата звернення: 18.03.2024).
25. Occupiers release volunteers previously captured in Bucha – city council. *Interfax-Ukraine*. URL: <https://interfax.com.ua/news/general/814280.html> (дата звернення: 18.03.2024).
26. Clark M., Barros G., Hird K. Russian offensive campaign assessment, April 1. *Institute for the Study of War*. URL: <https://www.understandingwar.org/backgrounder/russian-offensive-campaign-assessment-april-1> (дата звернення: 18.03.2024).
27. Антон Довгопол: мене хотіли зробити мером окупованої Бучі, тому, довелося перевезти лікарню. *Ірпінський Вісник*. URL: <https://visnyk-irpin.com.ua/anton-dovgopol-mene-hotily-zrobyty-merom-okupovanoj-buchi-tomu-dovelosya-perevezty-likarnyu/> (дата звернення: 11.06.2024).
28. Gazeta.ua. Місяць терору в Бучі – репортаж The New York Times. URL: <https://gazeta.ua/articles/world-life/misyac-teroru-v-buchi-reportazh-the-new-york-times/1082049> (дата звернення: 11.06.2024).
29. Радіо Свобода. У Бородянці під завалами можуть перебувати близько 100 людей – ДСНС. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/news-dsns-borodyanka/31736320.html> (дата звернення: 11.06.2024).
30. Andreikovets K. At least 458 Ukrainians died in the Bucha community as a result of the actions of the Russians. *Бабель*. URL: <https://babel.ua/en/news/82626-at-least-458-ukrainians-died-in-the-bucha-community-as-a-result-of-the-actions-of-the-russians> (дата звернення: 18.03.2024).
31. Тимошук Я. Людина в чорному мішку. Як ексгумують загиблих у Бородянці. *Texty.org.ua*. URL: <https://texty.org.ua/articles/106607/lyudyna-v-chornomu-mishku-yak-ekshumuyut-zahyblyh-u-borodyanci/> (дата звернення: 18.03.2024).
32. Бідун В. «Елітні» псковські десантники стають військовими одразу після школи. *Slidstvo.info*. URL: <https://www.slidstvo.info/warnews/elitni-pskovski-desantnyky-stayut-vijskovymu-odrazu-pislya-shkoly/> (дата звернення: 18.03.2024).
33. Бородянку бомбили за наказом російських генералів Чайка та Кравченка. *espresso.tv*. URL: <https://espresso.tv/viyna-z-rosiyeyu-borodyanku-bombili-za-nakazom-rosiyskikh-generaliv-chayka-ta-kravchenka-sbuogolosila-im-pidozri> (дата звернення: 18.03.2024).
34. Собенко Н. Кремль міг погодити знищення 64-ї бригади – ISW. *Суспільне | Новини*. URL: <https://susplne.media/270302-kreml-mig-pogoditi-znisenna-64-i-brigadi-sob-prihovati-ii-zlocini-na-kiivsini-isw/> (дата звернення: 18.03.2024).
35. Яковенко С. Російські пропагандисти погрожують новими вбивствами мирних українців: «Буча заливає кров'ю екран. Бойтесь нас. Мы вам еще больше покажем». *Цензор.нет*. URL: https://sensor.net/ua/video_news/3368026/rosiyiski_propagandysty_pogrojuyut_novomu_vbyvstvamy_myrnyh_ukrayintsiv_bucha_zalyvaet_krovyu_kran_boyites (дата звернення: 18.03.2024).
36. Browne M., Botti D., Willis H. Satellite images show bodies lay in Bucha for weeks, despite Russian claims. *The New York Times*. 2022. April 4. URL: <https://www.nytimes.com/2022/04/04/world/europe/bucha-ukraine-bodies.html?auth=linked-google1tap&smid=fb-nytimes&smtyp=cur> (дата звернення: 18.03.2024).
37. Оприлюднили супутникові знімки з тілами у Бучі до деокупації – Мілітарний, 2022. *Google*. URL: https://www.google.com/url?sa=i&url=https://mil.in.ua/uk/news/oprylyudneno-suputnykovyi-znimky-z-tilamy-u-buchi-do-deokupatsiyi/&psig=AOvVaw1ZkOFwc_VF5yk-pXHgINk2&ust=1711615079698000&source=images&cd=vfe&opi=89978449&ved=0CBIQJRxqFwoTCKjfn5mFIUDFQA AAAAdAAAAABAE (дата звернення: 27.03.2024).

38. Institute for the Study of War, Russia Team with the Critical Threats Project, AEI April 8 <https://www.understandingwar.org/sites/default/files/Ukraine%20Invasion%20Update%202022.pdf> (дата звернення: 23.04.2024)

39. Бережний С. Буча, Бородянка, Ізюм – це відлуння Нюрнберга, яке всі мають почути: прокурор МКС. *LIGA*. URL: <https://news.liga.net/ua/politics/news/bucha-borodyanka-izyum-eto-eho-nyurnberga-kotoroe-vse-doljny-uslyshat-prokuror-mus> (дата звернення: 18.03.2024).

40. Situation in Ukraine: ICC judges issue arrest warrants against Vladimir Vladimirovich Putin and Maria Alekseyevna Lvova-Belova. *International Criminal Court*. URL: <https://www.icc-cpi.int/news/situation-ukraine-icc-judges-issue-arrest-warrants-against-vladimir-vladimirovich-putin-and> (дата звернення: 11.06.2024).

41. Out now: the Eurojust Annual Report 2023!. *Eurojust*. URL: <https://x.com/Eurojust> (дата доступу: 11.06.2024).

42. В Україні запрацювала коаліція з документування воєнних злочинів “Україна. П’ята ранку / Ukraine 5 AM Coalition” – Українська Гельсінська спілка з прав людини. *Українська Гельсінська спілка з прав людини*. URL: <https://www.helsinki.org.ua/articles/v-ukraini-zapratsiuvala-koalitsiia-z-dokumentuvannia-voiennykh-zlochyniv-ukraina-p-iata-ranku-ukraine-5-am-coalition/> (дата звернення: 11.06.2024).

Halytska-Didukh T.V. WAR CRIMES OF THE RUSSIAN FEDERATION IN BUCHA AND BORODYANKA IN 2022: A HISTORICAL RETROSPECTIVE

The article provides a historical excursion into the issue of war crimes committed by the Russian Federation in Bucha and Borodyanka in 2022. The main events of the days of the occupation of these Ukrainian cities were described, the main perpetrators of the crimes were identified, both from the military of the Russian Federation and from the composition of political leaders and propagandists. The consequences are also mentioned, the main one of which, without a doubt, is the accusation of the military and political leadership of the Russian Federation in the implementation of the policy of genocide against the people of Ukraine.

The main emphasis of the article is on proposing mechanisms that will help bring criminals to justice, and this, in turn, will make it possible to prevent similar war crimes from being committed in the future.

In the course of the study, for the first time, the activities of the International Criminal Court regarding war crimes and crimes against humanity that occurred in Ukraine in the context of mass murders in Bucha and Borodyanka, which were carried out by the Armed Forces of the Russian Federation between the beginning of March and the beginning of April 2022, were highlighted and analyzed.

The context and conditions in which war crimes took place are reflected, and the types of crimes committed are specifically described and their classification is carried out.

The role of coverage of war crimes in Bucha and Borodyanka for the Russian-Ukrainian war is shown and the main positions of the key parties regarding these events are defined (Ukraine, the Russian Federation, the United States of America, the United Nations, the European Union, China, the United Kingdom, the North Atlantic alliance).

The article examines materials from the places where war crimes against the civilian population were committed, such as: satellite images of Bucha during its occupation by the troops of the Russian Federation, photos and videos from Bucha and Borodyanka, interviews with local residents, recordings from surveillance cameras and eyewitness accounts, media investigation. All this makes it possible to refute the main theses of Russian propaganda about the “staging” and “provocation” of the Ukrainian authorities in Bucha and Borodyanka.

The studied facts prove the manipulative basis of the statements of the representatives of the Russian Federation and the veracity of the statements about the atrocities of the Armed Forces of the Russian Federation in Bucha and Borodyanka, expressed in the form of a mass massacre of civilians, numerous rapes, looting and destruction of residential buildings.

Key words: *crime, genocide, civilians, mass murder, court, propaganda, military formations, occupation, Russian-Ukrainian war.*